

Gondolatok egy amatőr évkönyvről

A múlt év novemberében, tehát nemcsak időben, hanem aránylag jó előre, megjelent a könyvesboltok kirakatában az 1989-re szóló Csillagászati évkönyv. A korábbi évek nagy időbeli csúszásaihoz képest ez számottevő érdem, de jó szerivel ez az egyetlen pozitívum, amit a magyar évkönyvről elmondhatunk. A Csillagászati évkönyv, amelynek tartalma, felépítése 38 év alatt nem változott, csupán vékonyabb lett, aligha elégíti ki a hazai műkedvelő csillagászok igényeit!

Az évkönyv az előző évekhez képest nem változott: tartalmazza a Nap és a Hold adatait (kelte, nyugta, koordinátái, látszó sugár stb); a heliografikus koordináta-adatokat, a Merkúr, a Vénusz, a Mars megvilágítottági százalékát és a Szaturnusz gyűrűinek adatait; a nagybolygók ekvatoriális és heliocentrikus koordinátáit, látszó sugarát, fényességét stb; a Jupiter holdjainak jelenségeit, a Mars és a Jupiter centrálmeridián adatait; a 4^m 0-nál fényesebb csillagok adatait.

Mindez bizony eléggé sovány tartalom. (Az Évkönyvet kiegészítő cikkek-ről, az elmúlt esztendő újonságairól, továbbá az 1987. év üstökösének táblázatáról most nem szólnunk: ezek örmagukban érdekesek, szükségesek is.) Csupán a legszerényebb amatőr igényeket figyelembe véve is joggal hiányolhatjuk pl.:

- a fényesebb kisbolygók koordinátáit és térképeit;
- a Hold csillagfedéseinek adatait;
- a visszatérő üstökösök adatait (1989-ben pl. 13 üstökös visszatérése várható, ezek közül a Brorsen-Metcalf számított fényessége 4^m-ra emelkedik)
- legalább a fényesebb mira változók és a jelentősebb fedési változók maximum ill. minimum időpontjait;
- a Szaturnusz holdjainak keringési adatait.

Mivel az év második felében a Mars gyakorlatilag nem észlelhető, a forgási koordináták júliustól feleslegesek, ugyancsak nélkülözhetők a nyári időszakból a Jupiter-rotációk és holdak adatai.

Ezek természetesen a minimális igények! Aki abban a szerencsés helyzetben van, hogy hozzájuthat valamelyik fejlett ország amatőr évkönyvéhez — pl. a nagyon tartalmas holland, belga, svájci vagy NSZK-beliekhez —, tapasztalhatja, hogy milyen bőséges, sokoldalú információkkal szolgálnak ezek az almanachok. De közelebb tekintve az NDK-beli Kalender für Sternfreunde (amely a budapesti NDK Centrumban is beszerezhető) a magyar évkönyv árértékét kétszerte több adatot nyújt; a prágai évkönyv pedig gazdag tartalmával igazán kielégítő!

A felsorolt külföldi évkönyvek arra is példát mutatnak, hogy időszerű lenne már — majd' négy évtized után — szerkezetében, felépítésében is megújítani a magyar "almanach"-ot. Azt hiszem, a használók zöme lemondana a drága kemény borítóról, ha helyette több, szemléletes grafikus illusztrációt kapna. Kezdő amatőrnek — de alighanem rendszeres ismeretterjesztőknek is — bizonyára minden adatnál többet mondanak a bolygók kelési-nyugvási grafikonjai, melyeknek több változata is van. A fényesebb kisbolygók kere-

sőtérképe azért is hasznos, mert kevesen rendelkeznek elegendően részletes csillagtérképekkel.

Hiányolhatjuk a gyakorlati használatot megkönnyítő segédtablázatokat is. A csillagkatalógus helyett pedig jobb lenne egy-egy, az év érdekes égitestét vagy a megfigyeléseket megkönnyítő ismertető.

Meggyőződésem, hogy az Évkönyv összeállítói gondosan, jószándékkal, kelendő alaposítással készítik a táblázatokat. Ám nem ismerik eléggé a műkedvelők igényeit és azt a tényt, hogy az évkönyveknek az amatőrök széles rétegéhez kell szólnia. Ismerje ki bennük magát a kezdő, kapjon kedvet az égbolt nézegetéséhez, de használhassák a rendszeres észlelők is!

I. BARTHA LAJOS

Örömmel adtunk helyet i. Bartha Lajos jószándékú "zsörtörlődéseinek", annál is inkább, mivel sok amatőr véleményét fogalmazta meg. Reméljük, a szerkesztőségünk által összeállított Csillagászati adatok 1989-re c. füzet legalább részben megfelel a fentebb is megfogalmazott "legegyszerűbb igényeknek".

Csillagászati-űrkutatási könyvek 1988-ban

Az elmúlt évben rekordszámú könyv jelent meg csillagászati-űrkutatási témakörben. Alábbi listánk a jelentősebb kiadványokat tartalmazza:

Csillagászati évkönyv 1989 (Gondolat)	60 Ft
Az észlelő amatőrcsillagász kézikönyve (Uránia-Meteor)	240 Ft
Francis: Bolygók (Gondolat)	87 Ft
Gábris-Marik-Szabó: Csillagászati földrajz (Tankönyvkiadó)	36 Ft
Herrmann: A Sirius-rejtély (Akadémiai)	35 Ft
Horváth: A távcső regénye (Műszaki)	98 Ft
Toroczka: Öreg csillagok (Műszaki)	60 Ft
Vargha-Kanyó: ...csillagkoronák éjféle barátja	
-- Tittel Pál élete és működése (Akadémiai)	140 Ft
Vilkovszkij: A rejtélyes kvazárok (Gondolat)	30 Ft
Zeldovics: A csillagszerkezet és csillagfejlődés fizikai alapjai (Gondolat)	42 Ft
Tánczer Tibor: Műhold-meteorológia (Műszaki)	89 Ft

(Összeállította: Kocsis A. és Mizser A.)